

*Aneks do informatora
maturalnego*

od maja 2007 roku

JĘZYK KASZUBSKI

Warszawa 2006

Opracowano w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej
we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi

1. Opis egzaminu

Język kaszubski jako przedmiot dodatkowy jest zdawany tylko na poziomie rozszerzonym.

Egzamin maturalny z języka kaszubskiego może być zdawany w części **ustnej** (dla której nie określa się poziomu) **albo w części pisemnej** (tylko na poziomie rozszerzonym), **albo w obu tych częściach**.

- a) **Egzamin ustny** zdawany jest w szkole i oceniany przez przedmiotowy zespół egzaminacyjny, składa się z dwóch części:
 - części pierwsze – prezentacji, czyli wypowiedzi zdającego na wybrany temat,
 - części drugiej – rozmowy zdającego z przedmiotowym zespołem egzaminacyjnym.

- b) **Egzamin pisemny** zdawany jest w szkole i oceniany przez egzaminatorów okręgowej komisji egzaminacyjnej. Zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny składający się z trzech części:
 - testu leksykalno-gramatycznego,
 - przekładu tekstu z języka kaszubskiego na język polski,
 - wypracowania w języku polskim na temat literatury i kultury kaszubskiej

2. Szczegółowy opis ustnej części egzaminu

Ustna część egzaminu trwa około 25 minut i sprawdza przede wszystkim umiejętność komunikacji werbalnej oraz umiejętność organizowania warsztatu pracy.

1) Przygotowanie do egzaminu:

- a) nauczyciele języka kaszubskiego przedstawiają uczniowi na początku nauki w klasie maturalnej szkolną listę tematów,
- b) z listy zaproponowanych tematów uczeń wybiera jeden i określa sposób jego realizacji oraz zakres materiału służącego do opracowania tematu,
- c) liczba tematów przygotowanych w szkole powinna być taka, by zapewniała uczniom możliwość wyboru i samodzielność pracy; uczniowie mogą wybrać ten sam temat,
- d) materiały pomocnicze, które uczeń może (o ile temat na to pozwala) wykorzystać podczas egzaminu, to, np. wykonany przez siebie film, nagrania muzyczne, nagranie wywiadu lub wypowiedzi w języku kaszubskim, cytaty z literatury podmiotu i przedmiotu, reprodukcje dzieł sztuki, kadry z filmu, fotografie zabytków architektury i innych dziedzin sztuki charakterystycznej dla regionu,
- e) podczas egzaminu zdający może korzystać z planu prezentacji, zgodnie z zamieszczonym w tej publikacji wzorem,
- f) uczeń ma obowiązek dostarczyć dyrektorowi szkoły, najpóźniej 4 tygodnie przed egzaminem, bibliografię, czyli wykaz literatury podmiotu i przedmiotu, która została wykorzystana do przygotowania prezentacji,
- g) tydzień przed terminem egzaminu uczeń jest zobowiązany przedstawić dyrekcji szkoły ramowy plan prezentacji i wykaz materiałów pomocniczych.

Wzór planu prezentacji, z którego zdający może korzystać podczas egzaminu.

Plan nie może przekraczać jednej strony A4.

Miono i przezwëskò
Téma
Ramòwi òbmëslënk wëpòwiescë
1. Opisënk sprawë
2. Pòsobica przedstòwiónëch dokòzów (zamkłosców)
3. Przedłòżenié
Pòmòcné materiałë
1.
2.
3.
Pòdpis zdającégò

2) Przebieg egzaminu:

- w części pierwszej, która trwa około 15 minut, sprawdzana jest umiejętność mówienia w języku kaszubskim, wiedza w zakresie wyznaczonym przez temat i wykorzystanie przygotowanych materiałów pomocniczych,
- w części drugiej sprawdzane są między innymi: rozumienie pytań przez zdającego, umiejętność formułowania odpowiedzi, umiejętność obrony własnego stanowiska, samodzielność przygotowania prezentacji,
- po wysłuchaniu prezentacji przedmiotowy zespół egzaminacyjny podejmuje ze zdającym rozmowę w języku kaszubskim, dotyczącą tematu lub/i bibliografii,
- rozmowa egzaminatorów ze zdającym odbywa się w języku kaszubskim.
- zadane pytania odnotowuje się w protokole egzaminu,
- w obu częściach egzaminu są sprawdzane i oceniane sprawność oraz poprawność językowa.

3) Zasady oceniania ustnej części egzaminu

Egzamin jest oceniany według kryteriów zamieszczonych w Aneksie do *Informatora maturalnego / od 2005 roku / język kaszubski*.

W ustnej części egzaminu ocenie podlegają: prezentacja tematu (zawartość merytoryczna i kompozycja wypowiedzi), rozmowa o problemach, związanych z prezentowanym zagadnieniem i sprawność językowa, która jest oceniana na podstawie obu części egzaminu. W sumie za ustną część egzaminu zdający może uzyskać 20 punktów w następującym układzie:

Waga poszczególnych kategorii kryteriów oceniania

Kategorie kryteriów	Waga wyrażona w procentach	Waga wyrażona w punktach (20 pkt)
realizacja tematu i kompozycja	25%	5 pkt
rozmowa	30%	6 pkt
język	45%	9 pkt

Wynik egzaminu z języka kaszubskiego z części ustnej będzie wyrażony w procentach. Język kaszubski jako przedmiot dodatkowy nie posiada normy zaliczenia, czyli wynik nie ma wpływu na zdanie czy niezdanie egzaminu maturalnego, ale każdy będzie zapisany na świadectwie dojrzałości.

Ustną część egzaminu ocenia szkolny zespół egzaminacyjny według kryteriów załączonych na następnej stronie.

KRYTERIA OCENIANIA USTNEJ ODPOWIEDZI

POZIOMY	PREZENTACJA				ROZMOWA	Pkt	JĘZYK	Pkt
	Realizacja tematu	Pkt	Kompozycja wypowiedzi	Pkt				
I 8pkt	<ol style="list-style-type: none"> na ogół trafnie dobiera materiał rzeczowy do tematu, poprawnie interpretuje materiał rzeczowy (dopuszcza się możliwość odtwórczych interpretacji), prezentuje podstawowe zagadnienia na ogół w związku z tematem, podejmuje częściowo udaną argumentację (nie hierarchizuje argumentów), formułuje na ogół poprawne wnioski, wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga). 	1	<ol style="list-style-type: none"> buduje wypowiedź na ogół uporządkowaną i spójną (dopuszczalne zachwiania logicznego ciągu i/lub proporcji poszczególnych części wypowiedzi). 	1	<ol style="list-style-type: none"> na ogół rozumie pytania i formułuje poprawne merytorycznie, choć dość ogólne odpowiedzi, uczestnictwo w rozmowie ogranicza się do krótkich, (ale nie jednowyrazowych) ogólnikowych odpowiedzi na pytania. 	2	<ol style="list-style-type: none"> posługuje się językiem zrozumiałym, lecz często niepoprawnym lub językiem charakterystycznym dla odmiany pisanej (wypowiedź wyuczona na pamięć, używa mało urozmaiconych struktur składniowych, zasób słownictwa jest wystarczający dla zrozumienia wypowiedzi, posługuje się stylem nie zawsze adekwatnym do sytuacji. 	4
II 14pkt	<ol style="list-style-type: none"> trafnie dobiera materiał rzeczowy do tematu, poprawnie interpretuje materiał rzeczowy, wykorzystując podstawowe konteksty, prezentuje zagadnienia związane z tematem, podejmuje <u>prawidłową logiczną argumentację</u> (nie zawsze hierarchizuje argumenty), formułuje wnioski i opinie, funkcjonalnie wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga). 	2	<ol style="list-style-type: none"> buduje wypowiedź zorganizowaną (z wyraźnym punktem wyjścia, z uporządkowaną argumentacją i z logicznymi wnioskami; zachowuje właściwe proporcje między częściami wypowiedzi). 	2	<ol style="list-style-type: none"> rozumie pytania i formułuje poprawne merytorycznie, choć zbyt zwięzłe odpowiedzi, broni własnego stanowiska (rozumie stanowisko nadawcy), uczestniczy w rozmowie. 	4	<ol style="list-style-type: none"> posługuje się na ogół poprawnie mówionym językiem ojczystym (uwzględniając zasady ortofonii), używa dość urozmaiconych struktur składniowych i leksyki, posługuje się stylem komunikatywnym, stosownym do sytuacji. zauważa popełnione przez siebie błędy i je poprawia. 	6
III 20 pkt	<ol style="list-style-type: none"> interesująco dobiera materiał rzeczowy do tematu, wnikliwie interpretuje materiał rzeczowy, przywołując różnorodne konteksty, prezentuje zagadnienia w ścisłym związku z tematem, podejmuje logiczną, przemyślaną argumentację (hierarchizuje argumenty), formułuje wnioski i opinie, uogólnia, syntetyzuje, funkcjonalnie wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga), integruje wiedzę z różnych dziedzin humanistyki (o ile temat tego wymaga). 	3		2	<ol style="list-style-type: none"> rozumie pytania i formułuje poprawne merytorycznie, wyczerpujące odpowiedzi, wykorzystując bibliografię i/lub materiały pomocnicze, przekonywająco broni własnego stanowiska (rozumie stanowisko nadawcy), swobodnie uczestniczy w rozmowie. 	6	<ol style="list-style-type: none"> posługuje się poprawnie mówionym językiem ojczystym (uwzględniając zasady ortofonii), używa różnorodnych struktur składniowych, bogatej frazeologii i leksyki, posługuje się stylem stosownym do sytuacji, przestrzega zasad etykiety językowej, nadaje językowi swojej wypowiedzi cechy indywidualne. zauważa popełnione przez siebie błędy i je poprawia. 	9

Uwaga: punkty przyznaje się za cały opisany **na danym poziomie** element kryteriów (realizacja tematu, kompozycja, rozmowa, język), nie przyznaje się punktów częściowych.

Wypowiedź zdającego może być więc oceniona np. tak: za realizację tematu – 3 pkt (p. III), za kompozycję wypowiedzi – 1 pkt (p. I), za rozmowę – 4 pkt (p. II), za język – 6 pkt (p. II), razem 14 pkt na 20 możliwych do uzyskania.

3. Opis pisemnej części egzaminu

Egzamin pisemny trwa 180 minut (bez przerw). Zdający otrzymuje arkusz egzaminacyjny składający się z trzech części:

- test leksykalno-gramatyczny,
- przekład tekstu kaszubskiego na język polski,
- pisanie własnego tekstu (interpretacja tekstów kultury),

Waga poszczególnych części egzaminu

Arkusze	Sprawdzana umiejętność	Waga wyrażona w procentach	Waga wyrażona w punktach
Arkusz na poziomie rozszerzonym	Znajomość gramatyki języka kaszubskiego - test leksykalno-gramatyczny	ok.33%	20 pkt
	tłumaczenie tekstu oryginalnego na język polski	ok.33%	20 pkt
	Pisanie tekstu własnego	ok.33%	20 pkt

Część I – test leksykalno-gramatyczny

W tej części egzaminu sprawdzana jest operatywna znajomość gramatyki języka kaszubskiego. Test leksykalno- gramatyczny składa się z 14 – 20 zadań zamkniętych.

Przykładowe typy zadań w tej części egzaminu:

- uzupełnianie zdania w języku kaszubskim właściwą formą wyrazową,
- określanie zjawiska składniowego w zdaniu,
- dokonywanie transformacji gramatycznych.

Zadania te są sprawdzane następującymi technikami:

- wielokrotnego wyboru,
- dobierania,
- prawda – fałsz.

Część II – przekład tekstu

Jest to zadanie otwarte. W tej części egzaminu badana jest umiejętność stosowania poprawnych technik przekładu tekstu oryginalnego na język polski,

- objętość tekstu nie może przekroczyć 300 słów,
- tekst stanowi zwartą całość, nie wymagającą znajomości szerszego kontekstu, w uzasadnionych przypadkach podane zostaną informacje związane z kontekstem.

Część III – pisanie własnego tekstu (wypracowanie)

W tej części **sprawdzana jest umiejętność pisania w języku polskim spójnego tekstu o literaturze i kulturze kaszubskiej**. Zadanie polega na napisaniu spójnej wypowiedzi na określony temat z wykorzystaniem materiału tekstowego, ilustracyjnego zawartego w arkuszu egzaminacyjnym.

Tematy mogą zawierać polecenie, np. zanalizowania, zinterpretowania, skomentowania, porównania, odniesienia fragmentu do całości utworu, wyrażenia własnej opinii, omówienia zagadnienia, rozwiązania problemu zawartego w tekście, scharakteryzowania sposobu kreowania bohatera, języka utworu, przedstawienia

własnych refleksji zainspirowanych problemem zawartym w tekstach kultury oraz wykorzystania w pracy zaproponowanych lub znanych przekazów ikonograficznych.

W arkuszu znajdują się dwa tematy wypracowań sformułowane do załączonych tekstów kultury. Zdający wybiera jeden temat, zaznacza go i pisze wypracowanie w miejscu na nie przeznaczonym.

W trakcie pisania egzaminu zdający mogą korzystać ze słowników:

- J. Trepczyk, Słownik polsko-kaszubski, t. I – II.
- S. Ramułt, Słownik języka pomorskiego, czyli kaszubskiego,
- E. Gólabk, Kaszëbsczi słowôrz normatiwny.

4. Zasady oceniania pisemnej części egzaminu

Za rozwiązanie zadań pisemnej części egzaminu można otrzymać maksymalnie 60 punktów: za test leksykalno-gramatyczny – 20 punktów, za przekład – 20 punktów, za napisanie wypracowania – 20 punktów.

Przy każdym zadaniu zamieszczonym w arkuszu egzaminacyjnym zostanie zapisana informacja, ile punktów maksymalnie będzie można otrzymać za to zadanie.

Zadania będą sprawdzane i oceniane według opracowanych kryteriów.

Waga poszczególnych kategorii kryteriów oceniania umiejętności pisania tekstu własnego

Kategorie kryteriów	Waga wyrażona w procentach	Waga wyrażona w punktach (20 punktów)
Rozwinięcie tematu	75%	15 pkt
Kompozycja	15%	3 pkt
Język	10%	2 pkt

Wyniki egzaminu pisemnego wyrażane będą w **skali procentowej**. Ustali je komisja okręgowa na podstawie ocenionych przez egzaminatorów arkuszy egzaminacyjnych. Język kaszubski jako przedmiot dodatkowy nie posiada normy zaliczenia, czyli nie ma wpływu na zdanie czy niezdanie egzaminu maturalnego, ale każdy uzyskany przez zdającego wynik będzie zapisany na świadectwie dojrzałości.

V. WYMAGANIA EGZAMINACYJNE

Tematy wypracowań na egzamin pisemny będą formułowane na podstawie standardów wymagań egzaminacyjnych i w związku z podaną listą lektur. Oprócz lektur zostały podane również najważniejsze dla kultury i tradycji Kaszub obrzędy, zwyczaje, mity, symbole, motywy i toposy.

W zakresie wiedzy o literaturze i kulturze zdający:

zna utwory literackie i inne teksty kultury poznane w szkole ważne dla poczucia tożsamości etnicznej i przynależności do wspólnoty europejskiej oraz ogólnoludzkiej:

Florian Ceynowa, *Rozmòwa Pòlòcha z Kaszëbą*;
Ida Czaja: *wybór wierszy*;
Hieronim Derdowski, *Ò panu Czòrlińszcim co do Pùcka pò sécë jachòł*;
Jan Drzeżdżon *Kòł Bielawë, Twarz Smętka*, , *wybór wierszy*;
Hymn o miłości św. Pawła w tłumaczeniu E. Gołąbka;
Jan Karnowski, *Opowieści o Sowizdrzale*, *wybór wierszy*;
Anna Łajming, *Czterolistna konieczyna*;
Aleksander Majkowski, *wybór wierszy, Żécé i przigòdë Remùsa*;
Bernard Sychta, *Òstatnò gwiónka Mestwina, Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*;
Jan Trepczyk, *wybór wierszy*;
Jan Walkusz, *Sztrądã słowa*, *wybór wierszy*;
Kaszëbskò nòtëra. Antologiò pòwiòstków, Wejrowò-Gduńsk 2001;
Kaszëbsczé dzeje i dzysészé žécé. Dokòzë kaszëbsczì prozë, Wejrowò 2004;
Dzëczé gasë. Antologiò kaszëbsczì pòezji, Gdiniò 2004;
Inne współczesne teksty literackie;
Przekłady literatury światowej na język kaszubski.

zna tradycje Kaszub np.:

- związane z rokiem obrzędowym,
- związane z rokiem kościelnym,
- związane z rodziną,
- związane z uprawą roli;
- związane z życiem towarzyskim i społecznym.

zna rok obrzędowy i kościelny:

- okres przesilenia zimowego: skubanie pierza, obrzędy Świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku;
- karnawał: zapusty, tańce obrzędowe;
- Wielki Post: Popielec, obrzędy Wielkiego Tygodnia;
- od Wielkanocy do przesilenia letniego;
- ścinanie kani;
- lato i jesień.

Zna obrzędy i zwyczaje rodzinne szczególnie kultywowane na Kaszubach: obrzędy weselne, dziad z babą, oczepiny; obrzędy związane z pochówkiem zmarłych, pùstò noc.

zna:

- podstawowe mity z zakresu demonologii kaszubskiej:
duchy wodne - Klabaternik, Mùmòcz, switczì, òmanë;
agrarne - Pólnica, Żëtnò Mac;
leśne - Bòrowò Cotka, Bòrówc.
- symbole: królewianka, zapadły zamek, tańczące kręgi, miecz, światło, „mól zakryty”,

- motywy ciągle obecne w kulturze, np. topos wędrówki, pielgrzymki, raju utraconego, domu, miłości, rodziny, śmierci, drogi, relacje między naturą i cywilizacją...

oraz **rozumie** ich funkcję w tekstach kultury.

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA KASZUBSKIGO

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 11 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
5. Możesz korzystać ze słowników.
6. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz właściwe.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **70 punktów**

część I – 20
część II – 20
część III – 20

Życzymy powodzenia!

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

Arkusz składa się z trzech części: część I arkusza to test leksykalno – gramatyczny, część II – arkusza zawiera oryginalny tekst w języku kaszubskim, który należy przetłumaczyć na język polski. Tekst tłumaczenia napisz w miejscu na to przeznaczonym.

Część III – zawiera dwa tematy sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu. Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie. Wybrany temat podkreśl.

Część I – test leksykalno-gramatyczny (20 pkt)

Zadanie 1. (2 pkt)

Jaki proces językowy obrazują następujące formy czasowników *stójkôj*, *nie płaczkôj*, *wezkôj*?

- A. Zdrobnienia.
- B. Zapożyczenia.
- C. Zgrubienia.
- D. Upodobnienia.

Zadanie 2. (2 pkt)

W czasownikach: *wza*, *mia*, *da*, *chca* zakończenia *-ãła* lub *-ala* uległy

- A. udźwięcznieniu.
- B. ściągnięciu.
- C. upodobnieniu.
- D. wszystkim wymienionym wyżej procesom.

Zadanie 3. (1 pkt)

W zdaniu: *Czë Wë môce czas słowo Wë* – jest

- A. formą grzecznościową.
- B. zaimkiem przymiotnym.
- C. przyimkiem.
- D. wskaźnikiem zespolenia.

Zadanie 4. (2 pkt)

Konstrukcję: *To je bùten szëkù* - należy przetłumaczyć:

- A. To jest obok porządku.
- B. To jest mało ważne.
- C. Tego szukaj na dworze.
- D. To przechodzi wszelkie pojęcie, wyobrażenie.

Zadanie 5. (1 pkt)

É stosuje się w pisowni końcówek przymiotników:

- A. mianownika l. poj. rodzaju nijakiego i mianownika l. mn. rodzaju niemęskoosobowego.
- B. mianownika l. poj. rodzaju męskiego i narzędnika l. mn. rodzaju niemęskoosobowego.
- C. miejscownika l. poj. rodzaju nijakiego i mianownika l. mn. rodzaju męskoosobowego.
- D. miejscownika l. poj. rodzaju żeńskiego i dopełniacza l. mn. rodzaju męskoosobowego.

Zadanie 6. (1 pkt)

W zdaniu: *Wiater, co wczora wiól, przewrócył drzewa.*- słowo *co* jest

- A. zaimkiem pytajnym
- B. zaimkiem przysłówkowym.
- C. przyimkiem.
- D. partykułą.

Zadanie 7. (1 pkt)

Literę *h* w kaszubszczyźnie pisać można lub nie na początku określonych wyrazów, np. *(h)alac, (h)arfa, (h)eltka, (h)opkac* itp., w zależności od znanej mówiącemu lokalnej odmiany kaszubszczyzny, co oznacza

- A. zakaz używania *h*.
- B. dobrowolność w zakresie używania *h*.
- C. nakaz używania *h*.
- D. żadne z powyższych.

Zadanie 8. (2 pkt)

Podane postaci rzeczownika: *dómk – domek, dómka – domku* – obrazują

- A. derywację wsteczną.
- B. brak formantu.
- C. skróconą podstawę słowotwórczą w wyrazach kaszubskich.
- D. brak w kaszubszczyźnie tzw. *e* ruchomego.

Zadanie 9. (1 pkt)

W podanych parach wyrazów: *niesc – niosã, wiezc – wiozã* – zachodzi

- A. udźwięcznienie.
- B. przegłos.
- C. ubezdźwięcznienie.
- D. uproszczenie.

Zadanie 10. (1 pkt)

W jednej z grup wyrazów użyto głoski *ë* zgodnie z obowiązującymi zasadami pisowni. Wybierz tę grupę.

A. cęczer	mec	sëła
B. checz	rëba	medło
C. dësza	sëwi	rëczec
D. cëż	bec	mëc

Zadanie 11. (1 pkt)

Kaszubskim formom wyrazów: *warbel*, *bardówka*, *gard* - odpowiadają polskie: *wróbel*, *brodawka*, *gród*. Wyrazy te obrazują obecność w kaszubszczyźnie

- A. grupy TłoT.
- B. prasłowiańskiej grupy TarT.
- C. przegłosu.
- D. reliktycznej grupy *ot*.

Zadanie 12. (2 pkt)

Podanym czasownikom: *jém - jem*, *jé - je* - odpowiadają następujące tłumaczenia na język polski:

- A. jem – jestem, je – jest.
- B. jestem – jem, jest – je.
- C. jest – je, je – jestem.
- D. im – jestem, jej – je.

Zadanie 13. (1 pkt)

Zaznacz tę grupę wyrazów, w której wszystkie wyrazy zawierają kaszubienie:

- A. szczëka, szczekac, brzãczy
- B. dzén, stół, zëmny
- C. zymk, lesny, szczotka
- D. dzys, zëma, sëła

Zadanie 14. (1 pkt)

Głoski *o*, *u* są labializowane wewnątrz wyrazów po następujących wszystkich spółgłoskach

- A. p, b, t, d, s, z, j, h
- B. p, b, k, g, ch, w, f, m
- C. w, f, b, p, m, n, c, d
- D. f, w, t, d, h, j, k, l

Zadanie 15. (1 pkt)

Konstrukcja *jem widzôł* reprezentuje

- A. archaiczny czas przeszły.
- B. czas przyszły.
- C. czas przeszły prosty.
- D. żaden z powyższych.

Część III – pisanie własnego tekstu (20 pkt)

Temat 1. Na podstawie wybranych fragmentów z „Życia i przygód Remusa” ukaż wielkie nadzieje Remusa na odrodzenie Kaszub, pokładane w pokoleniu najmłodszych.

Aleksander Majkowski

Żecé i przigòdë Remùsa

(wëjimczy)

Mie przészło do głowë zapëtac sã Remùsa ò nã królewiónkã i nen zaklãti zómk. Tak jô przëstãpił i sã pitól:

- Remùs! Pòwiédzce mie: Gdzeż to stoji nen zaklãti zómk i gdze sã tacy ta zaczarowónô królewiónka?

Remùs na taczé słowa òbezdżòł sã na mie. Tej ùsòdł na swòji karze i nie rzekł słowa, le dużima òczama na mie patrzòł. Jô ju chcòł ùcekac, ale òn mie pitól:

- A chcòł të, knòpkù, przeniesc królewiónkã przez głãbòkã wòdã?
- Chcã! – rzekã.
- A chcòł të wëbawic zapadli zómk?
- Chcã!

Tak òn wëcygnął rãkã i ùchwëcył mie za remiã i jał chiże gadac. Ale jô niewiele rozmiòł jegò skazony gòdczi. Kùreszce scësnał mie remiã, jaż zabòłalo i pòwtòrzòł pò czilenòsce razy tak, że tegò nigdë nie zabòczã:

Òrmùzd dobiwò!... Òrmùzd dobiwò! [...]

- Nie bël Remùs jak jinszi lédze. Chto le gò znòł tim biédnym hańdlarzã ksążk i piesników, òbdzartim i niemòwą, ten sã na nim nie pòznòł. Widzòł, czegò lédze nie widzelë, mësłòł, czegò lédze nie mëslelë.

Czej ju smierc mù zazdrzała w òczë, tej swòje ùskłòdóné talarë kòzòł pòdzielëc na dwa dzéle:

- Jeden dzél dòjce kòscołowi na pògrzëb i za dësżã mòjã grzészna, drëdzi dzél dòjce tak, żebë jeden abò drëdzi Kaszëba biédny mógl jic na wësoczé szkòlë, bò nòuka to miecz i wid!

Szedł jem tedë w swiat i wòzył ksążczy i białgłowsczi drobiòzg òd miasta do miasta, òde wsë do wsë. A òb drogã zazéròł jem dzecóm pòd czuprinë w mòdré òczë, czë w nich nie ùdrzã skrë Òrmùzdowi. Biwało téż, że mój duch mie kòzòł zapëtac tëch mòlëch:

- A chcòlbë të wëbawic zaklãti zómk?
- A chcòlbë të przeniesc królewiónkã przez głãbòkã wòdã?

Le rôz jeden të, dlò chtërnégò jô piszã mòje przigòdë, dzeckã biwszë, òdpòwiedzòł jes na mòje pëtanié:

- Chcã!

Nie wiész sóm, jak wiòlgã pòcechã wlòł jes mie w nen czas w biédné zwãtpialé serce. Bò dorostim mòje słowò bëło jak granié wiatru w sëchëch wietwiach, a namawiac jô jich nie smiòł, bò wierzëlë, że błãdzã.

- Niechże ksążka do nich przemówi – rzekł jem do siebie – czej mòwë mòji ani slëchac nie chcã!

Ale taczich ksążk, jaczych jô dlô nich pragnał, w ksągarniach nie bëło. Dlôtegò jô wzał i napisòł swòje żecé, żebë skra Òrmùzdowô sã na tëch kartach przechòwała, jak w zasëpònym ògniskù, dlô cebie i tëch, chtërny taczé skrë chòwią w dësżë.

Jem ùdbë, że żecé lëdzcé jidze w krąg. Skąd wińdziesz pòrenë dzecynną nogą, tam sã wrócysz na wieczór, pòdpiarti czijã wãdrownym [...]

... jô pò mòji chòroscë wëgrzewòł sã na słuńcu. A dzecë – jak no dzecë – pòmału przewëklë do mie i nie ùcékałë. Kùreszce nawetk òbsadiwałë wkół mie na ùrzmie jak rój, bò jô jim òpòwiòdòł bójczy.

I doznòł jem sã tedë, a serce mie sã redowało, że dzecë mòjã gòdkã rozmiejã, pòkad jô ze starszima zòdną miarą sã ni mògl dogadac. Tak jô nym dzeckóm òpòwiòdòł ò królewionce, chtërnã smòk strzeze na wësoczi wieżë. Piãknò òna i nieszczestlëwò, ale ji gòdczi nicht nie rozmieje, ani lud, ani ricerze. Dlôtegò ji wëbawic ni mògã... Tej jô pòwiòdòł ò zaklãtim zómku gòdkã, zómku, chtërnégò strzegã trzë straszlëwé ùkòzci: Trud i Strach, i Niewòrto. Biédnémù pasturkòwi ùkòże sã królewionka tegò zómku rôz jeden na sto lat i prosy, bë jã przeniòsł przez rzékã i przez ne straszëdła. A czej bådze miòł dëcha i sëlã, tej wëbawi zómk i bådze królã przë królewionce... Ròsł na pùstkòwiu za lasama pasturk mòłi, biédny i bòsy, i jemù sã królewionka ùkòzała. Òn sã nie bójòł nëch trzech straszëdlów, ale ji jednak nie przeniòsł, bò mù nie dostòwało... Czegòż to?... WIARË. [...]

- Wiarë! - Chtërna jak bliza mòrskò scygò òkrãtë w bròzdë mòrskich dróg, chtërna jak pałag trzimò gromadã i dëchóm daje mòc nad całama. To bëło to, co w nen dzén straszny na Łisce Julka mie kòzała miec, czegò mie dac ni mògła sama.

Ale ti wiarë w swòjã mòc i w swiãtã sprawã, ti jô ni miòł ju jakò mòłi pasturk pòd ùkòrunowónã jarzãbinã. Dlôtegò jô przegròł sprawã, a dobél Smãtk.

Ale dzecë, czej jô sã namiszlòł i patrzòł w swòjã dësżã, bùdzyłë mie wòlajacë:

- Remùs! Pòwiadòj dali!

Ale jô sã wzał i szedł dodom, bò mie wiòlgò niemòc zmògła, czej jem dobél tã pròwdã.

- Ùsòdł Remùs na drëdzi dzén pò dobëcu swòji pròwdë midzë dzeckama na ùrzmie rôd, że gò lubiã i slëchajã. Gòrący zeszedł dzén, jakbë grzëmòt i bürzò jesz nadeńc miałë. Jak òn tam sedzòł, raptã drogã wedle ùrzmë kanał wóz w pòrà zbëtnëch kòni zaprzëgli i dudniac pò wësëszony glëniany drodze jachòł w pòlë[...] Czë òd trzãseniò wòza, czë téz z jinszi przëczënë rëszil sã jeden z dużich kòrczi na zberkù ùrzmë i jał sã kùlac prosto na bawiacé sã dzecka. Remùs, widzacë niebezpieek, zastawił sã całim całã kòrczowi, ale òsłabli chòroscã, mògl gò le strzëmac w ten spòsòb, że sã dòł nim przëdësżëc, bë ùchronic dzecë. Na krzik dzecy zbieglë sã lëdze, wëcygnãlë Remùsa spòd kòrcza [...]

Ledwie ksądz zdołòł zańc, bë mù ùdzelëc òstatnëch swiãtëch Sakramëntów. Nie minãła gòdzëna a Remùs nie żil.

...pò smiercë Remùsa jednak jednémù i drëdzëmù do głowë przëszło, że ten niebòszczëk bëł czims wiãcy, niż za co gò mielë, i że nié òn błdzył, le jich rozëmk bëł za letczy, bë tã wiòlgã dësżã rozmiòc.

Aleksander Majkowski, *Żecé i przigòdë Remùsa*, Gdańsk 1997.

Temat 2. Czy wraz ze śmiercią Drzędźdźona odszedł od ludzi również Smętek? Przedstaw swoje rozważania na temat tej postaci.

Kręstina Lewna

Zabic Smätka

Pierszi dzén różanca

Jesz leżôł Drzędźdźón na marach, a ju domatowsczi lédze szlë szëkac Smätka, bë gò zabic. Calò chmara chlopa zebra sã pò różancu z widlami, czedamë, kòsamë i z wszëtczim jinym, co le blós mielë pòd rãkã. Rozjuszony szlë na Bielawã [...]

Òbloklë so gùmòwé skòrznie i przedzërajã sã przez biélawską wòdã. Òbùdzëlë kòlpë, wëpłoszëlë dzëwé kaczczi i rozdeptelë gãsé jaja. Smätka nie nalezlë [...]

A timczasã przestraszony Smätk ùkril sã w Chòjince [...]

Czej ju doszlë do newò kamienia, tej so përnã odpòczälë [...] Zaczälë palëc cygarete i zażëwac tobakã [...] Naròz ùkòzalë sã jima dwa widë [...] ...to bëlë slëpia diòbla, co pòd swój kam przëszedł [...] Jo, to bëł diòbel, wiòldzi, szadi, czòrny Pùrtk [...]

- Nie chcã jò żódnëwò z waji, nie jesta mie do niczewò pòtrzebny, jò le so tu tak szpacérowòł. Mëslòł jò so, że mòże w kuńcu nalëzã nen mój kùrp, co mie gò Bóg rozwalil, i że mòże mie sã ùdò na nen żarnowsczi klòsztor nen kam rzëcëc [...]

- ...më tu przëszlë szëkac Drzędźdźónowëwò Smätka [...] Mòże të wò tu widzòł? [...]

- Kò tej dobrze. Jò wama rzekã, dze je Smätk, a wa mie przënieseta z przãtra wãps...

- Smätk za wãps, witro! – i zdżinął w wiòldzi chmùrze piòskù [...]

Wëszlë chlopi z Drzędźdźónowi chëczë. Pòzegnelë sã z ùmarlim i pònëkelë w stronã Chòjinczi zabic Smätka [...] Nienawisc w nich bëła tak wiòlgò, że mòżna bë bëło nafùlowac calò stëdniã. Ta wiòlgò zlose, pòdskòcòno chãcã zrobieniò czewòs, co donëchczòs bëło niemòzlwé, pòmòga jima zabëc ò sódmim przëkòzanim, pòmògla téz zabëc, że przed sztócëkã klëczelë przed zarkã Jana Drzędźdźóna [...]

Czej ju mielë gò ùpitroszoné, zebrelë wszëtczé swòje sapéta i pòlezlë dodóm. A Smätk jesz żil, jesz kònòł [...]

- Żódnny nòdzeje, żódnëwò retënkù. Dze jes Jankù, dze jes? – cygnął pò cëchù ùmiérajacy Smätk [...]

Nadszedł dzén pògrzebù [...] Stòrim zwëkã mechòwsczi ksądz, Zygmùnt Trela jidze mù na przòdk [...] Ùmòrdowóny drogã, przë żòlącym zëlnikòwim sluncu pòstanòwiò so përzinkã odpòczic w cëniu zelony chòjinczi. Naròz zriwò sã [...]

- Cëz to je?! Kò tu je chto zamòrdowóny [...] Christe Panie, chtëz to mógł bëc jaż tak bestialsczi?! – lameńtowòł ksądz. Przëkril pòstacëjã mechã i wietewkama [...]

Cali òtlómaniony włòzl Trela do chëczë Drzędźdźóna [...] Ksądz Trela nie mëslòł prawie terò ani ò niebie, ani ò piekle, jemù blós jedno chòdzëło pò lepie: - Jak pòchòwac to, co nalòzl na drodze? Czej doszlë ju calim òrszakã do placu, dze leżòł zabiti Smätk, ksądz [...] wëbiégl w Chòjinkã i pakòwòł Smätka w wiòldzi bұлwòwi miech [...] Ùkril ksądz miech pòd swòjim czòrnym czitlã i kòzòł sã zbierac sedzącym na mechù lëdzóm.

Doszlë ju do mechòwsczëwò kòscola [...] Zmachcony ksądz òdprawil mszã za dëszã Janka [...] Sóm ze swòjim pakunkã wëlòzl rëchli [...] i przez zòkrëstiã nëkòł prosto na smätòrz.

- Cãżisz të mie, szadolo, jak nòwikszi kam na swiece, jak nòcãższi grzëch lëdzcziz, jak niebò pòdtrzimòwóné Atlasowi... – i tak wëpòminòł i wëpòminòł, jaż wrzucyl Smätka w kulã wëgrzebòno do Janka. Przëszëpòł miech zemiã i czekò na zbliżajacëch sã żalobników [...]

Òpùszczajã Janka na grëbëch pòwròzkach [...]

Leżi w zëmny zemi Jank ju wicy jak dzesãc lat, przëkùlniony kamieniã, na chtërnym stoji napisóné: „Tu spòcziwò w pòkòju Jan Drzędźdźón, pisòrz”; Jank ze swòjim Smätkã, chtëren przëszedł na swiat przez niewò i z nim téz òdszedł. Chto wié, mòże jima tam wcale nie je tak zle?

K. Lewna, *Zabic Smätka*, [w:] *Kaszëbsczë dzeje i dzysdniowé żëcé*, Wejrowò 2004.

OCENIANIE ARKUSZA NA POZIOMIE ROZSZERZONYM

Część I – test leksykalno-gramatyczny – 20 pkt

nr zadania	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
poprawna odpowiedź	A	B	A	D	A	A	B	D	B	C	B	A	D	B	A
punktacja	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2

Część II – przekład tekstu z języka kaszubskiego na język polski – 20 pkt

Numer zadania	Cząstki semantyczne	Szczegółowa punktacja	Ogólna punktacja
1.	<i>Ale jô òstôł</i> za zrozumienie całości za przetłumaczenie wyrazu <i>nico</i> ,	1 1	2
2.	<i>To òn bël, ten sòm</i> za zrozumienie całości za przetłumaczenie zwrotu <i>czej za dzecka bël</i>	1 1	2
3.	<i>Tak jô wstôł...</i> za przetłumaczenie całości za przetłumaczenie wyrazu: <i>naprocëm</i> ,	1 1	2
4.	<i>Nie bójta sã!...</i> za zrozumienie całości	1	1
5.	<i>Nie pòwiòdałam jô wama...</i> za przetłumaczenie zwrotów <i>môli biwszë dobël na Gòlijace</i>	1 1	2
6.	<i>Tej dała mie rãkã...</i> za zrozumienie całości za przetłumaczenie zwrotów <i>ma sobie zdrzała</i> za przekład wyrazu <i>procëmnëch</i>	1 1 1	3
7.	<i>Rãkã sobie pòdac mògłasma...</i> za zrozumienie całości	1	1
8.	<i>Ale tobie sã jész slëchô...</i> za zrozumienie całości za przekład konstrukcji <i>ale tobie sã jész slëchô zòpisã,</i>	1 1	2
9.	<i>Przëniesë mie gò.</i> za przekład wyrazu <i>przëbòczól</i>	1	1
10.	<i>Zégar ten terô wisy</i> za zrozumienie całości	1	1
11.	<i>Ale z nim przëniósł jem so chòrosc...</i> za zrozumienie całości za przetłumaczenie zwrotów <i>przëniósł jem so chòrosc</i>	1 1	2
12.	<i>Pòzéról na mie...</i> za zrozumienie całości	1	1

Temat 1.

Na podstawie wybranych fragmentów z „Życia i przygód Remusa” ukaż wielkie nadzieje Remusa na odrodzenie Kaszub pokładane w pokoleniu najmłodszych.

	L.p.	Kryteria	Punktacja Maks. 20
1. Argumentacja tematu 15 pkt		Zdający:	
	1	wykazuje się pobieżną choćby znajomością realiów życia na Kaszubach za czasów Remusa	0-1
	2 3	trafnie interpretuje sens ukryty w pojęciu <i>odrodzenie</i> , umie określić przejawy tego <i>odrodzenia</i> na Kaszubach;	0-1
	3	odnajduje i nazywa formy pomocy udzielanej przez Remusa dzieciom	0-1
	4	wskazuje i nazywa idee Remusa zaszczipiane dzieciom	0-1
	5	zauważa nieprzypadkowy wybór dzieci jako spadkobierców idei Remusowych	0-1
	6	wskazuje na ogromne znaczenie edukacji w życiu młodego człowieka	0-1
	7	wskazuje bariery stojące na drodze Remusa w kontaktach z dorosłymi	0-1
	8	ukazuje dramat postaci Remusa, który „sam płonąc, nie potrafi zapalić innych”	0-1
	9	dostrzega ogromny niepokój bohatera na początku jego drogi i entuzjazm po znalezieniu płaszczyzny porozumienia z dziećmi	0-1
	10	wie, jakie symbole ukryto pod pojęciami „wid i miecz”	0-1
	11	dostrzega ogromne znaczenie „wiary w siebie” przy realizacji każdego zadania	0-1
	12	wskazuje na determinację Remusa, który nie mogąc dotrzeć do braci słowem, szuka innych form kontaktu	0-1
	13	wskazuje na ważność przekazywania idei nastęcom	0-1
	14	dostrzega kontrast w budowaniu postaci Remusa – wewnętrzne bogactwo i „skromną powłokę”	0-1
15	interpretuje znaczenie symbolicznej śmierci Remusa	0-1	
Kryteria oceny języka stylu i kompozycji			
2. Język i styl 2 pkt	Komunikatywny język, na ogół poprawny (nieliczne błędy drugorzędne różnego rodzaju). Bogaty zasób słownictwa (poprawne użycie pojęć i terminów). Styl jasny, jednorodny, adekwatny do tematu)		0 – 2
3. kompozycja 3 pkt	Funkcjonalna wobec tematu, trójdzielna, spójna z zachowaniem poprawnego układu graficznego (wyraźny i związany z tematem wstęp, logiczna argumentacja, wynikające z argumentacji wnioski / podsumowanie)		0 – 3

Temat 2.

Czy wraz ze śmiercią Drzeżdżona odszedł od ludzi również Smętek? Przedstaw swoje rozważania na temat tej postaci.

	L.p.	Kryteria	Punktacja Maks. 20
1. Argumentacja a tematu 15 pkt		Zdający:	
	1	wykazuje się wiedzą na temat Smętka;	0-2
	2	dostrzega różnicę między sensem dosłownym a symbolicznym imienia <i>Smętek</i> ;	0-2
	3	potrafi wskazać podstawowe cechy Smętka;	0-1
	4	dostrzega ukazanie postaci Smętka w negatywnym świetle;	0-1
	5	dostrzega zmianę nastrojów ludzi w obecności Smętka;	0-1
	6	wskazuje na ludzki wymiar postaci Smętka, który cierpi, boi się, poci się, szuka ratunku;	0-2
	7	zauważa utożsamianie Smętka z diabłem i złem;	0-1
	8	umie dokonać transpozycji sądów omówionych na kartach utworu na ludzkie życie;	0-1
	9	dostrzega wrogość i wzajemne lekceważenie w kontaktach ludzi ze Smętkiem;	0-1
	10	wskazuje na ogrom nienawiści i złości ludzi do Smętka oraz na ludzkie odruchy księdza Treli;	0-2
	11	wskazuje, że Jan Drzeżdżon nadal żyje w swej twórczości i nadal żywy jest też motyw literacki Smętka.	0-1
Kryteria oceny języka stylu i kompozycji			
2. Język 2 pkt	Komunikatywny język, na ogół poprawny (nieliczne błędy drugorzędne różnego rodzaju). Bogaty zasób słownictwa (poprawne użycie pojęć i terminów). Styl jasny, jednorodny, adekwatny do tematu)		0-2
4. Kompozycja 3 pkt	Funkcjonalna wobec tematu, trójdzielna, spójna z zachowaniem poprawnego układu graficznego (wyraźny i związany z tematem wstęp, logiczna argumentacja, wynikające z argumentacji wnioski / podsumowanie)		0-3